

Cevaste in piritne konkrecije pri Vranskem

Franc Golob

V septembru leta 1996 sva s kolegom Vilijem Podgorškom brskala za minerali in fosili na gradbišču avtoceste pri Vranskem. V brežini cestnega useka, ki je bil odkopan v vznožju vzpetine na levi strani, v smeri proti Ljubljani, sva naletela v oligocenskem laporovcu na posebne valjaste tvorbe, ki so bile v sredini votle. V votlinicah sva opazila kristale kalcita. Ker je bil odkop zelo strm in razmeroma globok, sva lahko tem cevastim tvorbam sledila več kot meter globoko. Našla sva le posamezne dele, saj so bile vse konkrecije prečno prelomljene. Ponekod so se drevesasto razvejale.

Ovoj konkrecij je ponekod žarkasto razpokan in zato lahko te tvorbe imenujemo tudi septarijske konkrecije. Zunanji premer kosov konkrecij, ki smo jih izluščili iz kamnine, je od 20 do 70 mm, premer notranjih cevastih odprtin pa do 25 mm. Pri posameznih odprtinah se premer zelo hitro spreminja, saj se na kratki razdalji konusno zožijo ali razširijo. Deli so različno dolgi in sicer od 2 do 8 cm. Nekateri kosi so votli, drugi pa popolnoma zapolnjeni s temnosivim kalcitom brez izrazitih kristalnih oblik. V njem so pogosti ostrorobi kosi svetlejšega laporovca, podobnega tistemu, ki gradi ovojnico cevaste konkrecije. Ponekod so razviti majhni, do 1 mm veliki kristali **pirita**. Največji skupki pirita, združeni v tanke ledvičaste skupke, so na ploskvah preloma prečnih razpok med posameznimi deli konkrecije. V votlinicah valjastih septarij smo našli do 4 mm velike rumene in rumenozelene kristale **kalcita** z razvitimi strmimi romboedri. Na njih je ponekod bel oprh. Kristali kalcita pod ultravijoličasto svetlobo zažarijo v rumeni do oranžni svetlobi.

Pri Čepljah, kjer cesta, v smeri od Vranskega proti Celju, zavije na nizek grič, smo našli pirit v oligocenskih peščenjakih in sivih glinovcih. Pirit je v dveh oblikah, ki sta nastali v različnih okoljih. V drobnozrnatem peščenjaku smo našli kristale **pirita** s ploskvami kocke, ki se jim redko pridružijo ploskve oktaedra. Najredkejši so samo oktaedrski kristali. Največji skupek kristalov meri 25 x 15 mm.

Gomolji pirita pa so podolgovati, valjasti in na obeh koncih konusno zoženi. Ponekod smo našli kamena jedra školjk, obraščena z drobnimi kristali pirita, v glinovcih pa je pirit zelo redko in le kot oprh na drobnih fosilnih polžkih.

Skupok kristalov pirita; 25 mm.
Najdba in zbirka Franca Goloba.
Foto: Miha Jeršek

Presek septarije iz okolice Vranskega pri Čepljah; 35 x 35 mm. Notranji del septarije s kristali kalcita meri v premeru 20 mm. Najdba in zbirka Franca Goloba. Foto: Ciril Mlinar